

**Páwòlò cu wáràgà jì ndâ mbe kû  
kili ta ɾè mî Bìndi-Mbírì gbí  
gbata  
ÉFÀSÙ**

<sup>1</sup> Njìnó a ye tí Páwòlò, náa a Mbírì ká bàkà ye tí tú mî Bìndi-Mbírì tí Jézù nó ká kû cu wáràgà tí nó á jì yo tí ndâ 'duù mî Mbírì mbe kû 'vala toko ta Bìndi-Mbírì tí Jézù ta njembí yo gbaànjé gbí gbata Éfàsù. <sup>2</sup> Ye kû 'deke a tí ye éno máa, ndâ Bu ndoo tí Mbírì, ta Mbe tí ndoo Jézù tí Bìndi-Mbírì, 'ví bàkà nambeè jì yo, ndú 'ví si yo 'ví dù nìkì maa.

*Ndâ tó i mí Bìndi-Mbírì tacó tí lilí 'duù*

<sup>3</sup> Ndoò ùlù Mbírì, tí Bu Mbe tí ndoo Jézù tí Bìndi-Mbírì,  
tí mbe cù 'dê ngo cù wó tí Mbírì mítí ndoo,  
tí mbe je ndâ tó i 'dáá gí 'do gbírì jì ndoo  
ta ɾè mî Bìndi-Mbírì.

<sup>4</sup> Mbírì ɾuka ndoo á kùro bà suu to tí nô,  
yí ɾuka ndoo ta ɾè mî Bìndi-Mbírì.

Yí ɾuka ndoo, tacó bà kaa ndoo mò gí mî wó tí  
ndâ 'duù jáá kùro wó.

<sup>5</sup> Mbírì bàkà ndoo tí ndâ 'vii mî wó  
náa a yí ká ko ndoo ta njembí wó gbaànjé ta  
ɾè mî Bìndi-Mbírì,  
'do ká gbí 'dóó nambeè mî wó.

<sup>6</sup> Tacó wàa ndoo 'ví ùlù ta ɲa nambeè tí nò náa  
yí bàkà jì ndoo sínò nó

ta Ẹ̀rè m̀ì Wú-gb́-ṛé wó tí Mb́rì.

<sup>7</sup> Wú-gb́-ṛé wó tí nó mbe njaanga miṛi ndoo 'do  
gb́ vò i,  
ta bà c̀ì yí muu ndoo,  
náa ndoo g̀ì 'de tí ta à-cee-g̀ì gítí ndâ vò i  
m̀ì ndoo nô.

Ǹìnò a gbolò nambeè m̀ì Mb́rì,

<sup>8</sup> náa yí si à ǹì g̀ì muu ndoo á go bà ǹì mù,  
mbe je bà 'di gb́-o, ta muu ji ndoo.

<sup>9</sup> Mb́rì ǹì tà'dóó wó ji ndoo,  
á go có m̀ì wó mbe ǹìk̀ì tí wó,  
náa yí kòṛo sàà si mí to ta Ẹ̀rè m̀ì B̀ìndi-Mb́rì  
éno máa,

<sup>10</sup> o tí nò má g̀ì g̀ì, wàa,  
B̀ìndi-Mb́rì 'v́ì g̀ì g̀ì bà bàkà go có tí nò.

Có tí nò éno máa:

B̀ìndi-Mb́rì 'v́ì kili ndâ i gb́rì,  
ta ndâ i muu to tí nó 'dáá g̀ì á mí bà gbèe to,  
wàa yí 'v́ì dù tí gba m̀ì ndú.

<sup>11</sup> Mb́rì tí mbe bàkà ndâ i 'dáá g̀ì bàkà ndoo tí  
ndâ 'v̀ì-'bá m̀ì wó ta Ẹ̀rè m̀ì B̀ìndi-Mb́rì,  
á go có m̀ì wó náa à sàà kuu gb́ muu wó á  
kùṛo bà suu to tí nô.

<sup>12</sup> Mb́rì Ẹ̀rka ze tacó wàa,  
ze tí ndâ kpédélé 'duù tí nó mbe tee njembí  
ze á m̀ítí B̀ìndi-Mb́rì nó  
'v́ì dù tí ndâ mbe ùlù ngba yì.

<sup>13</sup> Yo delè kpónó g̀ì tí ndâ 'duù ta Ẹ̀rè m̀ì B̀ìndi-  
Mb́rì,  
tacó B̀èrì-m̀ì-Mb́rì náa B̀ìndi-Mb́rì ci cí tí  
wó nó  
gb̀ì ndi 'b̀ì wó m̀ítí yo tí ndâ mbe ùnje  
gítí B̀ìndi-Mb́rì,

mbe 'di yúcó tí nó tí Banga-Ngú-Có  
 mbe njaanga wú 'do tí miṛi yo gî, nó gî.

<sup>14</sup> Bèri-mì-Mbíri a mbó tacó bà tùbà máa,  
 ndoo bà dù tí ndâ 'viì-'bá  
 yee tí o bà njaanga miṛi ndâ 'duù tí nó  
 náa Mbíri ṛuka ndú tí ndâ 'duù mì wó nó gî  
 nô,  
 tacó bà ùlù ngba Mbíri.

### *Páwòlò 'deke tí wó ji Mbíri*

<sup>15</sup> Tacó éno, ye mâ giì 'di có bà tee njembí yo  
 mítí Mbe tí ndoo tí Jézù, ta có bà zè ndâ 'duù tí  
 nó mbe kaa tí ndú ji Mbíri gî nó nìkì maa mì yo,  
<sup>16</sup> ye giì dù ta o 'dáá gî kù ùlù Mbíri ta pétékè  
 tàkòcò ye tacó tí yo. <sup>17</sup> Ye kù 'deke tí ye ta o 'dáá  
 gî ji Mbíri mì Mbe tí ndoo Jézù tí Bìndi-Mbíri,  
 Mbíri tí Bu wotí, máa, yí 'ví si Bèri mì wó 'ví je  
 bà 'di gbí-o, ta muu, ji yo. Tacó wàa, yo 'ví nò ta  
 yí ni gbàrájáá éno. <sup>18</sup> Mbíri kùtáa má si ọo yo 'ví  
 dù go ọo ọi, wàa yo 'ví nò ta ndâ ọa i tí nó náa yí  
 ci yo á gítí ndú nó, ta ọa nambeè tí nó náa yí ci  
 ndâ 'viì-'bá á gí tí nó, <sup>19</sup> ta ọa wotí tí nó náa yí  
 kù bàkà ji ndoo tí ndâ mbe tee njembí ndoo mítí  
 wó nó, àá bà nìkì tí yo ma. Káa yo bà nò wotí tí  
 nò ni a i mítí <sup>20</sup> bá 'vala ndi Bìndi-Mbíri 'do gbí  
 muu'dú wó, ta bà ya yí gí bà ki tí wó gbí kù'bi  
 mì Mbíri á gbíri, <sup>21</sup> tí gbolò gba ta ọa wó wálá, tí  
 mbe wotí, tí mbe zogo to, tí 'duù náa ọè wó kù wu  
 me ká kpónó lá, ọè wó delè bà wu bìndi bà 'vala  
 ndi ndâ 'duù 'do gbí muu'dú ndú ta ndòngbú o.  
<sup>22</sup> Yí je wotí ji yí gítí ndâ i 'dáá gî, yí giì bàkà yí  
 tí mbe zogo ndâ i 'dáá gî, tí kùro ndâ mbe kili ta  
 ọè wó tí Bìndi-Mbíri. <sup>23</sup> Ndâ mbe kù kili ta ọè mì

Bìndi-Mbírì a dìi wó tí ndâ mbe bàkà yí tí 'duù ta 'bí i mbe gboo 'do tí wó wálá cee to tí nó 'dáá gî.

## 2

### *'Do gbí ku á gí gbí 'válá*

<sup>1</sup> Yo táánò sàà kùro Mbírì a ndâ ku i, tí ndâ tù-ká-kpò-có mbe bèè ọ̀rò Mbírì. <sup>2</sup> Yo ta o tí nò kù ru a ndi ndâ vò 'duù muu to tí nò. Yo ta o tí nò kù 'di a có mì gba mì ndâ i gbí bèrì, tí vò i tí nó gbí bèrì mbe zèè ndâ mbe kpò có mì Mbírì gî nó.

<sup>3</sup> Káa áá tóó táánò ọ̀rò 'dá a ze, náa ye kù 'dè tí ta ñìndi yo nó? Ndoó táánò 'dáá gî káa ndâ tù-ká-kpò-có go ndâ vò 'duù tí nò. Ndoó táánò 'dáá gî a ndâ 'duù mbe kù 'vala gbí ọ̀a 'dóó kpokèjì mì ndoo mbe ñìkì tí ndoo gbí muu ndoo. Ndoó ta o tí nò kù bàkà káa ndâ i mbe te líkí'o mítí ndoo á muu to tí nó cuki. Ndoó delè táánò ngbá kù 'vala ká gbí kpo-tàkòcò mì Mbírì 'vii ká 'vii ta sè ndâ 'bí 'duù muu to tí nò. <sup>4</sup> Káa Mbírì zè ndoo ñìkì tí tó ọ̀a bà zè tí ñìnó náa yè ọ̀rò ndoo giì dù tí wó ngé ndii gî. <sup>5</sup> Ta o tí nó táánò náa ndâ vò i mì ndoo ziki tí ta ndoo 'dáá gî nó, yí giì 'vala ndoo ta bà je Bìndi-Mbírì ji ndoo. Mbírì táánò 'vala yo a i 'do gbí nambeè mì wó. <sup>6</sup> Mbírì kaa ndoo ya tí gí mì wó, bìndi yí giì je bàndò ji ndoo á mí mì ndoo ta ndú gbìrì ta ọ̀rè mì Bìndi-Mbírì tí Jézù.

<sup>7</sup> Mbírì bàkà éno tacó bà túbà ji ndâ 'duù dúú bà ya tí máa, ndòngbú bà bàkà nambeè mì yí ji ndoo ta ọ̀rè mì Bìndi-Mbírì tí Jézù wálá. <sup>8</sup> Mbírì táánò 'vala yo ta bà wu bà tee njembí yo mítí wó tí Mbírì 'do ká gbí 'dóó nambeè mì wó. <sup>9</sup> Yo ka

me wu'o ji yí má kózò gî, bìndi yí giì 'vala yo gbí kà có nò lá, a nambeè náa a Mbíri ká bàkà ji yo sínò. À má éno, 'bí 'duù gbí òkò tí yo mbe cè cè-'bì, máa, a yì ká 'vala tí yì nò wálá. <sup>10</sup> A Mbíri ká bàkà ndoo tí ndoo tí nó kpónó nò. Yí suu ndoo ta rẹ̀ mì Bìndi-Mbíri tí Jézù, máa, ndoo 'ví 'vala tó bà 'vala ndò, á go ñinó náa yí cu sàà mí to gî, máa, ndoo 'vala go yí nò.

*Bìndi-Mbíri bàkà ndoo 'dáá gî tí ndâ 'duù gbaànjé*

<sup>11</sup> Yo 'vee tí yo máa, yo táánò sàà a ndâ 'di wè, gî? Yo táánò me ndâ Jùdéyà lá. Nà yo tende, náa ndâ Jùdéyà mbe ya gí gbí gázà gî, náa a 'duù ká waa «kù» tí ndú táánò kù go yo, máa, yo a ndâ «mbe kù». <sup>12</sup> Yo táánò ta o tí nò me ta ndâ Bìndi-Mbíri lá. Yo táánò a ndâ mbe 'dó-'do, náa à 'deke yo toko ta ndâ Ìzìriyèlì tí ndâ 'duù mì Mbíri nó lá. Rẹ̀ yo delè ngbá táánò gbí «cí» tí nó náa Mbíri ci ta ndâ 'duù mì wó tí ndâ Ìzìriyèlì ta o bà nù mùkà mì wó ta ndú nó wálá. Yo táánò a ndâ 'duù ta nje wú tí yo wálá, ta Mbíri mì yo wálá, mbe kù 'vala ká ta rẹ̀ mì ndâ i muu to tí nò.

<sup>13</sup> Káa à kpónó yèè yo tí ndâ 'duù tí nó náa àá táánò 'deke yo toko ta ndâ 'duù mì Mbíri lá nó gí tí dè gî. À delè kpónó kù 'deke yo toko ta ndú ta rẹ̀ mì Bìndi-Mbíri tí Jézù. A bà cì Bìndi-Mbíri muu yo ká yèè yo gí tí dè. <sup>14</sup> Tacó Bìndi-Mbíri a làyì gbí òkò tí ndoo. Yí toko ze tí ndâ Jùdéyà, ta ndâ 'duù ñinó náa ndú me ndâ Jùdéyà lá nó, ta bà nje gbí bà 'bè tí nó táánò náa à me mí gbí òkò tí ndoo nó gî. <sup>15</sup> Yí nje gbí bà 'bè tí nó mbe bàkà sogote mí gbí òkò tí ndâ Jùdéyà, ta ndâ 'duù ñinó

ta ña ndú me ndâ Jùdèyà lá nó ta bà rò có mì ndâ Jùdèyà náa ndú kù zogo ta ndâ 'duù nó gî, ta bà bàkà ndâ Jùdèyà, ta ndâ 'bí tende ña ndâ 'duù tí ndâ gbèe ña tacó bà si gbí òkò tí ndú 'ví dù ká ñìkì maa. <sup>16</sup> Bìndi-Mbírì toko ndâ Jùdèyà ta ndâ ña ndâ 'bí 'duù tí gbèe òkò ta bà cì yí mítí ñjèèkpè mû, bìndi yí gî 'viindi nambeè gbí òkò tí ndâ 'duù ta Mbírì káká'i. <sup>17</sup> Bìndi-Mbírì toko ndâ Jùdèyà tí ndâ 'duù tí nó dè ta Mbírì nó, ta ndâ 'bí ña 'duù ñìnó mbe dooko ta Mbírì lá nó, wàa, có mì ndú 'ví dù ká gbaànjé má kózò gî, yí 'ví gî ma Banga-Ngú-Có gítí «'dè ñjembí» jì ndú toko gbaànjé. <sup>18</sup> A Bìndi-Mbírì ká tuu Bèri-mì-Mbírì, máa, yí gî gí bà konì ndoo 'dáá gî, ndâ Jùdèyà, ta ndâ 'duù ñìnó ta ña ndú me ndâ Jùdèyà lá nó. Tacó wàa, ndoo 'dáá gî 'ví yèè dè gí mì Bu ndoo tí Mbírì.

<sup>19</sup> À má éno, yo kpónó kpòò me ndâ mbe 'dó-'do lá, yo delè kpòò me ndâ wíri lá. Yo a ndâ 'viì-'bá ta ndâ 'duù tí nó náa Mbírì kaa ndú mò gí mì wó gî nó. Yo a ndâ 'viì-nje-wu mì Mbírì. <sup>20</sup> Ndâ kpalà 'bá tí nò a ndâ tú mì Jézù, ta ndâ mbe 'dè-kòcò ta wotí mì Bèri-mì-Mbírì, bìndi Jézù a kpalà kù jì gbí òkò ndâ kpalà tí nò. <sup>21</sup> Du 'bá tí nò 'dáá gî a i pí tí wó tí mbe te 'bá tí nò gí yaà, tí 'dóó 'bá mì Mbírì. <sup>22</sup> Bèri-mì-Mbírì delè kpòò kù bàkà yo toko ta ndâ 'bí ka yo tí 'bá bà òkò Mbírì ta ɾe mì Bìndi-Mbírì.

### 3

*Nèté mì Páwòlò tacó tí ndâ 'duù ñìnó ta ña ndú me ndâ Jùdèyà lá nó*



<sup>10</sup> Mbířì bàkà éno, tacó wàa, ndâ kpo-kpò 'duù á kùro ndâ basìlì 'dáá gî, ta ndâ vo-vò i gbí bèrì mbe kù volo ndâ 'duù muu to tí nó 'dáá gî, 'ví ñò ta ña bà 'di gbí-o mì yì tí Mbířì ni 'do mì ndâ mbe kù kili ta rẹ̀ mì Bìndi-Mbířì. <sup>11</sup> Mbířì bàkà ñò jé ká go có tí nó náa yí kořo kùro o bà suu to tí nó, máa, Bìndi-Mbířì tí Jézù tí Mbe tí ndoo 'ví bàkà ñò. <sup>12</sup> Ñìnò a nderẹ̀ có tí nó náa gúku bà yèè dè gítí Mbířì ta rẹ̀ mì Jézù tí ndoo tí ndâ mbe kù tee njembí ndoo mítí Jézù wálá nó ká ñò.

<sup>13</sup> À má éno, ye kù 'deke a tí ye jì yo máa, njembí yo 'ví mù tacó tí ye éno máa, ye kù mbu muu yo ñò lá, tacó yo bà 'de i a i 'do gbí bà mbu ye ñò.

### *Bà zè Bìndi-Mbířì nìkì maa*

<sup>14</sup> Ñìnò a nderẹ̀ có tí nó náa ye kù 'deke tí ta tí ye ta wotí tí jì Bu ndoo tí nó <sup>15</sup> ta rẹ̀ wó mbe cee muu ndâ 'duù gbířì, ta ndâ 'duù muu to tí nó 'dáá gî nó, <sup>16</sup> máa, yí tí Mbířì tí nó ta ngba wó ká ngbèzèè á dúú bà ya tí nó 'ví tuu Bèrì mì wó jì yo, tacó wàa, njembí yo 'ví yù tí, <sup>17</sup> delè tacó Bìndi-Mbířì 'ví gèè 'bá mì wó mí gbí njembí yo tí ndâ mbe kù tee njembí mítí Mbířì. Delè tacó wàa, Mbířì 'ví si yo 'ví zè tí yo gbí òkò tí yo nìkì tí kpoò ká dúú bà ya tí. <sup>18</sup> Tacó wàa, yo ta ndâ 'duù tí nó náa Mbířì kaa ndú mò gí mì wó gî nó 'dáá gî 'ví 'de ta wotí bà ñò tà wúlú, ta tì gángá, gii je gbí kpàro, ta yendi, bà zè ndoo nìkì ma mì Bìndi-Mbířì, <sup>19</sup> delè ta bà ñò ña tó ña bà zè tí tí nó náa Bìndi-Mbířì kù zè ta yo, náa bà 'di gbí kpétí má kpò tí gî ñò. Wàa, Mbířì 'ví gèè bè wó mí gbí njembí yo.



20 À ùlù Mbírì tí mbe wotí, náa a wotí mì wó ká kù si ndoo kù bàkà i me gbolò ndii ònó náa ndoo yù 'do tí wó nó gî, delè gii ndii ònó náa ndoo kù koṛo gbí njembí ndoo nó gî. 21 Ndâ mbe kù kili ta ɾè mì Bìndi-Mbírì 'ví ùlù yí dúú bà ya tí ta ɾè mì Bìndi-Mbírì. Go-i-tí-nò.

## 4

### *Bà 'vala toko gbaànjé tí gbèè dù*

1 Ye kpónó kuu gbí zàà á tacó tí Mbe tí ndoo, kù 'deke tí ye jì yo, máa yo 'ví 'vala 'vii ta ɲa 'válá tí nó náa Mbírì je jì yo nò. 2 Yo si tí yo tí i kùṛo Mbírì lá. 'Duù 'ví si bà koṛo có ká gití miṛi wó cuki mí to. Yo zèè tí yo gbí òkò tí yo á ta pétékè 'bì. Yo 'ví dù ta ndò njembí gbí òkò tí yo lá.

3 Yo ta o 'dáá gî 'ví jè ta bà toko có gbaànjé ta ɾè mì Bèri-mi-Mbírì, bìndi yo 'ví dù toko gbaànjé ta 'dê njembí yo. 4 Yo 'dáá gî a gbèè dù, Bèri-mi-Mbírì delè ká gbaànjé, ká go bà tè'é tí yo mì Mbírì táánò gí bà koṛo có lì mítí gbèè i, 5 Mbe tí ndoo ká gbaànjé, Banga-Ngú-Có ká gbaànjé, bà Caka tí ká gbaànjé, 6 Mbírì tí Bu ndâ 'duù 'dáá gî ká gbaànjé, Mbírì tí Mbe tí ndâ 'duù 'dáá gî, tí mbe co gbí ndâ i 'dáá gî, delè tí mbe dù gbí ndâ i 'dáá gî, ká gbaànjé.

7 Bìndi-Mbírì táánò bàkà nambeè jì ndoo gbaànjé-gbaànjé 'dáá gî, á go ònó náa yí òò à 'vii gbí muu wó. 8 Go có tí nó náa à cù mí gbí wáràgà mì Mbírì éno máa,  
«Ta o bà ya yí táánò ngéé gí yaà,  
yí zèè ndâ zà-za gó ta yí,  
yí gii njèè ndâ i jì ndâ 'duù,» nò.

9 Gbí có tí nò náa à 'dè éno máa, «Yí ya ngéé gí yaà,» nò máa yè? Gbí có tí nò éno máa, yí táánò gí 'do ngéé gbíri yaà káa yí delè gù ya ngéé gí tà to tí nò. 10 'Duù tí nó mbe ya ngéé gítí ndongbú rì kà, mbe jèjèèkè tí wó cee gbí ndâ i 'dáá gí nó, káa gbèè 'duù tí nó táánò mbe gí gí muu to tí tí nó nò. 11 Áá táánò delè káa yí ká njèè ndâ i-nambeè ji ndâ 'duù. Yí bàkà ndâ 'bí 'duù tí ndâ mbe tí ndâ mbe nò tú mì wó tí Bìndi-Mbíri, ndâ 'bí 'duù tí ndâ mbe 'dòkò có mì Mbíri, ndâ 'bí 'duù tí ndâ mbe ma Banga-Ngú-Có, ndâ 'bí 'duù tí ndâ mbe kpo-gbí-tà-tù ndâ mbe kù kili ta rẹ̀ mì Bìndi-Mbíri, bìndi ndâ 'bí 'duù tí ndâ mbe nìbà Banga-Ngú-Có ji ndâ 'duù, tacó wàa, ndú 'ví 'vala go có mì Mbíri. 12 Yí bàkà éno, tacó wàa ndâ 'duù tí nó náa Mbíri kaa ndú mò gí mì wó tí Mbíri gí nó 'ví dù toko gbaànjé, wàa ndú 'ví konì tí ndú gbí òkò tí ndú, wàa ndú 'ví dù tí gbèè dī Bìndi-Mbíri ta wotí ká tí ndú. 13 Tacó wàa ndoo 'dáá gí 'ví dù toko gbaànjé gbí bà tee njembí ndoo mítí 'Viì-mì-Mbíri, delè gbí bà nò yí ni mì ndoo, yee tí o tí nó náa ndoo gí tí ndâ 'dakò ta 'bí i mbe gboo 'do tí ndoo wálá, ta gbí dī ndoo yù ngbácúú go nìndi Bìndi-Mbíri gí nó gí. 14 Ndoò ta o tí nó bà dù kpòò me ká tí ndâ 'viì, tacó wàa, ndâ pípìri bà nìbà i mì ndâ mbe kpóló-kpolo ọ̀o tacó bà bàkà tìrì bà eendi ndâ 'duù 'ví tooko ta ndoo ká sàkàmàà nò lá.

15 Ndoò má a ndâ mbe 'dè yúco, ndoo delè má a mbe zè tí ndoo gbí òkò tí ndoo nìkì maa, ndoo kùtáá bà bàkà i go i mì Bìndi-Mbíri tí kùro ndoo, 16 tí mbe 'deeke ndâ bà 'deeke bà to tí ndoo gbaànjé-gbaànjé ta ndâ yèlè 'dáá gí. Bìndi yí gù

njèè ña ndâ nèté mì ndâ bà to tí dìi ndoo ji ndú. Ndâ bà to tí ndoo 'dáá gî má kù bàkà nèté mì ndú ta banga tí , ndú bàkà dìi ndoo kù uu ta banga tí pètè-pètè-pètè ta tó njembí.

*Ngú bà 'vala ndò ta rẹ̀ mì Bìndi-Mbírì*

<sup>17</sup> Co tí ndâ i 'dáá gî, ye kù 'deke tí ye ji yo ta rẹ̀ mì Mbe tí ndoo, máa, yo 'ví si bà 'vala ña bà 'vala ndò tí nó ta gbí wálá, go i mì ndâ 'duù ñinó mbe ùnje gítí Bìndi-Mbírì lá nó mí to. <sup>18</sup> Ndâ ña ndâ 'duù tí nó kù 'vala gbí 'dí'di'o ta kpéetí ndú. Ndú mò tí ndú ta ñónókó 'do gbí bà 'vala toko ta Mbírì gî. Tacó njembí ndú go duù. <sup>19</sup> Ndi nó káká'i tí ọ̀ ndú wálá. Ndú si bà bàkà vò i, ta bà dù ta go bà bàkà ndâ i ñinó mbe 'vii ọ̀ 'bá lá nó, tí nèté mì ndú.

<sup>20</sup> Káa ñinó táánò me ndâ i ñinó náa à ñibà ndú ji yo gítí Bìndi-Mbírì nó ká nó lá. <sup>21</sup> Sè káa ñinó yo táánò má 'di gbí yúco tí nó náa à ñibà ji yo gítí Jézù nó ñikí maa lá. <sup>22</sup> Yo da kperẹ̀, wàa, yo 'ví nè ká ña kpokèjì bà 'vala yo tí nó táánò, tí vò kpokèjì mbe kù eendi yo gítí bà dù ta go ndâ i nó gî. <sup>23</sup> Yo kojo ngú có, yo co tí ngú kpokèjì. <sup>24</sup> Tacó wàa, yo 'ví dù tí ndâ ngú 'duù náa à suu yo je kózò tí Mbírì, náa à kù ñò ni mítí bà kaa tí yo mò gí mì Mbírì, tí ndâ mbe kù bàkà i go có mì wó.

<sup>25</sup> À má éno, 'do tí kpónó kù ya gí kùro, ndâ 'vèrè káká'i 'ví dù lá. Yo 'dè yúco gbí òkò tí yo, tacó yo 'dáá gî toko gbaànjé a gbèe dìi Bìndi-Mbírì. <sup>26</sup> Tàkòcò yo má kpolo , yo 'ví bàkà vò i lá. Yo delè 'ví si ọ̀ 'ví ta tí yo ta kpo-tàkòcò lá, <sup>27</sup> tacó Gba-vò-i bà 'de kpokèjì gítí yo. <sup>28</sup> 'Bí 'duù

gbí òkò tí yo táánò má a mbe ngbà, yí kpónó 'ví pà 'bí cèe nèté wàa yí 'ví bàkà á bìn̄di bà ngbà i, wàa yí 'ví konì ta ndâ mbe yê. <sup>29</sup> Yo kpolo tí yo 'do tí bà 'dè nje ñónókó. Yo 'dè káa ndâ có ñinó jáá, tí ndâ có mbe konì ndâ mbe 'di ndú. <sup>30</sup> Yo si bà kpolo tàkòcò Bèri-mì-Mbíri mí to, tacó Bèri-mì-Mbíri a kpâ mì Mbíri náa yí ki mítí yo, tacó bà túbà máa, yí tí Mbíri wúnò bà njaanga miri yo 'do gbí ndâ vò i, náa o tí nò má gí gí nò. <sup>31</sup> Yo mbè ndâ 'bí ka yo lá, yo gu r̀èkpè-r̀èkpè ta sé njembí gítí ndú lá. Yo gbí 'bê lá. Yo delè 'ví ñonoko ndú lá. Yo dù ta go bà bàkà vò i mítí ndâ 'bí ka yo lá. <sup>32</sup> I ñinó náa yo 'ví bàkà gbí òkò tí yo nó 'ví dù a bà zèè kómbeè gbí òkò tí yo, ta bà si có gítí vò i mì ndâ 'bí ka yo mí to, á go ñinó náa Mbíri je ta à-cee-gí gítí ndâ vò i mì yo ta r̀è mì Bìn̄di-Mbíri nò.

## 5

### *Bà 'vala gbí ngba'o*

<sup>1</sup> À má éno, yo tala bà mèlè ndi Mbíri á go ndâ tó 'viì mì wó náa yí zè yo ñikì maa. <sup>2</sup> Yo delè 'ví zè tí yo gbí òkò tí yo ñikì maa, á go bà zè yo mì Bìn̄di-Mbíri ñikì maa, náa yí gii je ta tí wó tí banga i-cí-ci jì Mbíri tacó bà sì muu ndoo nò.

<sup>3</sup> Yo tí ndâ 'duù tí nó mbe kaa tí yo jì Mbíri gí nó 'ví nì r̀è 'bí i máa, bà-nò-vò-ndô, ta bà gbètèkè tí, ta bà ñò ndâ niù 'dáá ká tí tó mí gbí nje yo lá.

<sup>4</sup> Bà lòkò zu lókó, ta bà 'dè ndâ có ñónókó, 'ví dù me ndâ i bà báká-bàkà mì yo lá. À ñikì éno máa, yo ùlù Mbíri. <sup>5</sup> Yo te mí gbí muu yo máa, ñinó a kúkúwà-'duù, gii je ña 'duù ñinó náa ndâ

cè bà bàkà i mì wó 'vii ɾo 'bá lá nó, gù je mbe gbolò njembí, ñìndi mbe gbolò njembí a bà si ndâ i muu to tí nó tí ndâ mbíri mì wó; ña ndâ 'duù tí nò gí bà dù tí ndâ 'vii-'bá mì Bìndi-Mbíri wálá. Ndú delè gí bà dù tí ndâ 'vii-'bá mì Mbíri wálá.

<sup>6</sup> Yo si 'bí 'duù 'ví eendi yo ta 'bí ña tiɾi ñónókó gítí bà bàkà ndâ i tí nò lá. Kpo tàkòcò mì Mbíri kù tè ndâ mbe kpò có a i 'do gbí bà bàkà ña ndâ vò i tí nò náa ye 'deke ndú ji yo nò. <sup>7</sup> À má éno, yo 'ví tè gí tàkò có mì ndâ tù-ká-kpò-có lá. <sup>8</sup> Tacó ta o tí nó táánò náa yo kù dù ta kpéetí yo nó, yo gbí 'dí'di'o. Káa yo kpónó a i gbí ngba'o, tacó yo kpónó kù dù a i ta Mbe tí ndoo. À má éno, yo 'vala go bà 'vala ndò mì ndâ 'duù gbí ngba'o.

<sup>9</sup> Tacó bàndò ñìno ta ngba'o kuu tí nó, a bàndò mì ndâ tó i, à delè a bàndò bà 'vala jáá, tí bàndò yúco. <sup>10</sup> Nò gí, yo mèlè bà 'vala gbí ña kpokèji ñìno náa tàkòcò Mbe tí ndoo 'ví peteke tí gítí yo nô.

<sup>11</sup> Yo yuu tí yo gí gbí ndâ nèté mì 'dí'di'o, ta i gbí ndú wálá nò lá. Yo tùbà bà lê mì ndú gí sè.

<sup>12</sup> Tacó ndâ i ñìno náa a kù bàkà ndú gbí kóó nó a ndâ i ñìno náa a kpétí káa bà 'dè có gítí ndú, áá ɾo ndâ 'duù gítí a nô. <sup>13</sup> Káa ngba'o má yee tí i gí, à kù ñò i tí nò, <sup>14</sup> tacó i ñìno náa à kù ñò nó a ngba'o. Tacó éno, à kù 'dè có máa,

«Ndí lo mbe kù tè ɾi,

ziya 'do tí ɾi,

'vala 'do gbí muu'dú lo.

Wàa Bìndi-Mbíri bà tòngbaà muu lo.»

<sup>15</sup> À má éno, yo kpolo tí yo, wàa yo 'ví 'vala go bà 'vala ndò mì ndâ 'duù ñìno ta muu ká tí ndú nô. Yo 'vala go bà 'vala ndò mì ndâ sú 'duù lá.

16 'Bá kpónó 'bu gî, káa, àá kùtàá a yo ká bà duu ndi ndâ kpalà. 17 Yo dù tí ndâ gbà'dá lá, yo dù tí ndâ 'duù mbe ñò có tí nó náa à kuu gbí muu Mbe tí ndoo nó ni . 18 Yo njù pe ndii muu yo lá, tacó pe bà volo yo vóló-volo. Yo si a Bèri-mì-Mbíri ká 'ví zèè 'bì tí yo tí kpoò. 19 Ta o tí nó náa yo má kili ta bà muu yo gí nó, yo 'ví cè ndâ cè wàa yo 'ví be ta rẹ Mbíri. Yo cè ndâ cè ta bà be rẹ Mbe tí ndoo Jézù tí Bindi-Mbíri gbí njembí yo ji Mbíri. 20 Yo ta o 'dáá gî 'ví 'dè ñìkì maa ji Mbíri tí Bu ndoo tacó ndâ i 'dáá gî ta rẹ mì Mbe tí ndoo Jézù tí Bindi-Mbíri.

### *Ndâ nawù 'dakò ta ndâ kù ndú*

21 Yo te duù mítí yo gbí òkò tí yo ta rẹ mì bà te duù mítí Bindi-Mbíri. 22 Ndâ niì 'ví te duù mítí ndâ 'dakò mì ndú, á go bà te duù mì ndú mítí Mbe tí ndoo, 23 tacó 'dakò mì niì a gba mì wó, á go ñinó náa Bindi-Mbíri tí a gba mì ndâ mbe kù kili ta rẹ wó, tí ndâ diì wó, káa yí delè a mbe 'vala ndú nò. 24 Ndâ niì 'ví te duù mítí ndâ 'dakò mì ndú gbí o i 'dáá gî, á go bà te duù mì ndâ mbe kù kili ta rẹ mì Bindi-Mbíri mítí wó gbí o ndâ i 'dáá gî.

25 Wàa yo tí ndâ 'dakò, yo 'ví zè ndâ nawù yo ñìkì maa, á go bà zè ndâ mbe kù kili ta rẹ mì Bindi-Mbíri mì wó ñìkì maa, náa yí gù cì tí muu ndú, 26 tacó bà kaa ndú mò gí mì Mbíri, á bìnidi bà caka tí ndú ngbárángà'i ta ngo, delè ta có gbí nje wó. 27 Yí bàkà ndú éno, tacó wàa, ndú 'ví dù tí kùro yì go ngbárángà bongo, ta ndi bètí tí wálá, mbe kamundu tí njí'dí lá, delè ta 'bí i go kà kperè nó gbí gbaànjé wálá.

28 À má éno, yo tí ndâ 'dakò 'ví zè ndâ nawù yo nìkì á go bà zè tí 'duù nìkì mì wó ta kpéétí wó. Gbí có tí nó éno máa, 'duù mbe zè nawù wó nìkì maa, kù zè nó a 'dóó mīri wó nìkì maa. 29 Tacó 'bí 'duù jé mbe sogo 'dóó mīri wó wálá. Yí ta o 'dáá gī kù kpolo tí 'dóó mīri wó ta bà zò i. Nìno a gbèè ña i tí nó náa Bìndi-Mbírì kù bàkà ta ndoo tí ndâ mbe kù kili ta rẹ wó nó ká nó, 30 tacó ndoo a ndâ dī wó. 31 Nìno a gbí nderẹ có tí nó náa 'dakò 'ví si tí ta ndâ bu wó ta nawu wó mí to, wàa yí 'ví zèè nawù wó wàa ndú sósò'ò 'ví dù tí gbèè 'duù nó ká nó. 32 Nìno a gbolò có, tí có serẹ. Káa ye kù nì a Bìndi-Mbírì ta ndâ mbe kù kili ta rẹ mì Bìndi-Mbírì. 33 Ndò có mì ye náa ye bà kì jì yo éno máa, wò tí 'dakò 'ví zè nawù lo nìkì á go bà zè 'dóó tí lo nìkì maa mì lo. Wàa wò tí nawù 'dakò 'ví 'di có mì kù lo.

## 6

### *Ndâ 'viì ta ndâ bu ndú ta ndâ nawu ndú*

1 Ndâ 'viì, yo 'di có mì ndâ mbe jò yo ta rẹ mì Mbe tí ndoo. Nìno a nèté mì yo. 2 Tacó có tí nó máa, «Tègàrà ndâ bu lo ta nawu lo» nó a kpédélé có náa Mbírì 'dè ta cí ká tàkò éno máa, 3 «'Duù má tègàrà ndâ bu wó ta nawu wó, yè bà tè 'duù tí nó wálá. 'Duù tí nó delè bà tù undù mì muu to tí nó.»

4 Wàa ndâ bu ndâ 'viì, ta ndâ nawu ndâ 'viì, yo 'ví bàkà ndâ i ñinó mbe kù kpolo tàkòcò ndá 'viì mì yo nó lá. Yo nìbà ndâ tó kpokèjì jì ndú gbí pètékè có á go ñindi Mbe tí ndoo.

### *Ndâ bòò ta ndâ mbe tí ndú*

<sup>5</sup> Yo tí ndâ bòò, yo 'di có mì ndâ 'duù tí nó ta rẹ ndú a ndâ mbe tí yo á muu to tí nó nó, tí yúcó bà 'di có ta tiṛì gbí wálá, á go bà 'di có mì Bìndi-Mbíṛì mì yo. <sup>6</sup> Yo 'ví 'di có mì ndú me ká mítí ọ ndú cuki tacó bà peteke tàkòcò ndú nò lá. Yo bàkà 'do gbí njembí yo, tacó a Mbíṛì ká 'dè có jì yo tí ndâ bòò mì Bìndi-Mbíṛì, máa, yo bàkà éno. <sup>7</sup> Yo bàkà nèté ta cèréré tí yo, ta rẹ mì Mbe tí ndoo, me ta rẹ mì ndâ 'duù lá. <sup>8</sup> Yo te mí gbí muu yo máa, bòò má bàkà tó nèté, Mbíṛì bà si yí sínò wálá. Gba delè má bàkà tó nèté, Mbíṛì bà si yí sínò wálá.

<sup>9</sup> Wàa yo tí ndâ mbe tí ndâ bòò 'ví tègàrà ndâ bòò mì yo, á go bà tègàrà yo mì ndú. Yo 'ví koṛo muu yo máa, Mbe tí yo ta ndú 'dáá gí ká gbaànjé gbíṛì, ndâ 'duù kùro wó delè 'dáá gí 'vii ká 'vii.

### *Kùngù mì Mbíṛì*

<sup>10</sup> Ndòngbú có mì ye jì yo éno máa, yo je mbí yo mítí bà dù toko ta Mbe tí ndoo kácá-kácá, yo delè 'ví je mbí yo mítí wotí mì wó mbe me gbolò nò. <sup>11</sup> Yo 'viindi tí yo ta ndâ zí'i-gó tí nó náa Mbíṛì njèè jì yo nó tí kpoò, wàa yo 'ví ù ta Gba-vò-i. <sup>12</sup> Tacó ndâ ku'dì tí nó kpónó náa ndoo kù jòò tí ndoo gbí gó ta ndú nó me ndâ 'duù lá. Ndoò kù jòò tí ndoo gbí gó a i ta ndâ kpo-kpò gba, tí ndâ rẹngbó 'dí'di'o muu to tí nò, tí ndâ vo-vò lílì mbe kù dù gbí bèri. <sup>13</sup> À má éno, yo yuu bongo gó mì Mbíṛì! Tacó wàa ku'dì tí nò má tè yo ta gó tí bàndò, yí 'ví 'de yo tí ndâ 'dakò, yo má gò gó ta ndú cee gí, yo bà zèè bàndò mì yo.

<sup>14</sup> Nò wélé gí, yo 'viindi tí yo, yo ẹrẹ yúcó tí wú'dè á mì rẹ'dè yo, wàa yo 'ví le bà bàkà ndâ



i go ñìnó náa à tí nó tí i-tàkòcò. <sup>15</sup> Tàmà tí kò yo 'ví dù a go bà ma Banga-Ngú-Có gítí bà dù ñìkì maa ji ndâ 'duù. <sup>16</sup> Yo ta o 'dáá gî 'ví te bà tee njembí mítí Mbírì tí kùngù tacó bà lì gírì mì Vò-'duù-tí-nò náa yí gba ta kpìrì nò 'do tí yo gî. <sup>17</sup> Yo 'ví te bà njaanga mìrì yo mì Mbírì 'do gbí vò i mítí muu yo tí tàgíyà, wàa có mì Mbírì náa Bèrì-mì-Mbírì 'dè ji ndoo nó 'ví dù tí sìzò á tà 'bì yo.

<sup>18</sup> Yo 'deke tí yo ji Mbírì ta wotí mì Bèrì-mì-Mbírì ta o 'dáá gî á tacó ndâ i ñìnó ta go ndú tí yo nô. Wo yo 'ví co ta bà dù tí zò'o kù 'deke tí yo ji Mbírì á tacó tí ndâ 'duù tí nó mbe kaa tí ndú ji Mbírì gî nó lá. <sup>19</sup> Yo delè 'ví 'deke tí yo ji yí máa, yí 'ví wu có tí nó náa ye 'ví 'dè nó á mí gbí nje ye. Yí delè 'ví je njembí bà 'dè có ta gúku gbí wálá ji ye, wàa ye 'ví 'dè ta gbí ngì Banga-Ngú-Có ji ndâ 'duù. <sup>20</sup> Tacó ye a 'duù ñìnó náa à kù tuu ye ta Banga-Ngú-Có. Ye delè kpónó kuu gbí zàà á muu có bà ma Banga-Ngú-Có. À má éno, yo 'deke tí yo á tacó tí ye ji Mbírì, máa, ta o tí nó náa ye má kù ma Banga-Ngú-Có nó, gúku 'ví bàkà ye lá.

### *Ndòngbú 'vé mì Páwòlò*

<sup>21</sup> Yo má 'vee có tí ye, ta ndâ i ñìnó náa ye kpónó kù bàkà nó, Tíkíkùsù tí nó tí kpóló-kpolo ná'vindí ndoo, á mbe kù konì ye ta njembí wó gbaànjé ta rè mì Bìndi-Mbírì nó, bà 'dè ndâ có tí nò gbaànjé-gbaànjé ji yo gî. <sup>22</sup> Ye kpónó kù tuu yí nó, tacó bà ya gí bà 'dè ndâ ña ñìnó tí ze kàá nó ji yo kà, tacó wàa, yo 'ví zèè ta njembí yo.

<sup>23</sup> Ye kù 'deke tí ye ji Bu ndoo tí Mbírì, ye delè kù 'deke tí ye ji Mbe tí ndoo Jézù tí Bìndi-Mbírì,

máa, ndú 'ví si yo 'ví dù ta njembí yo 'dèè kpóó;  
'bí i delè 'ví ba muu yo lá; máa, ndú 'ví si yo  
'ví zè tí yo gbí òkò tí yo nìkì maa, ndú delè 'ví  
si yo 'ví tee njembí yo mítí Mbírì, ndâ ná'vindí.  
<sup>24</sup> Mbírì 'ví bàkà nambeè mì wó ji yo, tí ndâ mbe  
kû zè Mbe tí ndoo Jézù tí Bìndi-Mbírì nìkì dúú  
bà ya tí .

**Ngú bà toko nambeè mì Mbírì ta ndâ 'duù  
Ndogo: Ngú bà toko nambeè mì Mbírì ta ndâ 'duù  
New Testament**

copyright © 2001 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Ndogo)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-19

---

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source  
files dated 29 Jan 2022

14424ae9-b5af-591e-814e-49316d8d74aa